

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. II. Vtrum Angeli ante mundum corporeum à Deo creati sint?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

oracula, somnia immittunt, perstringunt in multis rebus oculos nostros; ita ut non modò boves, capræque loquantur, sed & mensæ apud Gymnosophistas, quas Apollonius ille Thyaneus vidisse Philostrato testatur. Quid denique admirandas Dæmonum operationes, & ficta miracula commemorem, quibus apertissimè declaratur eorum existentia? Nam ut cum eodem Tertulliano loquar: Phantasmata Castorum, & aquam cribro gestatam, & navem cingulo promotam, & barbam tactu irrufatam, ut numina lapides crederentur, & Deus verus non quæreretur. Id est (eodem Zephyro interprete) nullum est ostentum, quod non sit facillè Spiritibus Angelicis. Hac ratione Castorum phantasmata dicuntur Macedonici belli victoriam eadem horâ Romanis annuntiasse. Et inter Virgines Vestales, altera nomine Tuccia, cribro continuit aquam: altera Claudia navem magnæ Matris, vado Tyberino hærentem, cingulo suo ducere potuit. Et Domitii fusca barba, solo Castorum tactu rufa enituit, ad fidem dictorum faciendam. Quis ergo sanguinis Angelorum existentiam negare poterit, & eniti adversus id, quod nedum divinâ revelatione, SS. Patrû, toriusque Ecclesiæ testimonio, Gentilium Philosophorum autoritate, naturali ratione, sed propriâ ipsorum etiam Dæmonum confessione, totque experientiis comprobatur?

ARTICULUS II.

Virum Angeli ante mundum corporeum à Deo creati sint?

16 Angelos non esse ab æterno productos, certa fides est: cum nulla creatura fuerit ab æterno, sed in principio temporis, ut definitur in Concilio Lateranensi, cuius verba infra referemus. Unde solùm dubitari potest, an Angeli ante mundum corporeum, vel simul cum illo, à Deo creati fuerint? Quod dubium movetur præcipuè propter Patres Græcos, qui olim docuere Angelos ante mundum corporeum à Deo fuisse conditos: hoc tradunt Origenes, Basiliius, Chrysostomus, Nazianzenus, quem refert & sequitur Damascenus, libro 2. fidei cap. 3. imò, si Cassiano credimus, collat. 8. cap. 7. indubitatum apud fideles omnes id fuit.

17 Duo autem sunt præcipua hujus sententiæ fundamenta. Primum est: Si Angeli creati essent cum modo corporeo, creationis illorum mentionem aliquam fecisset Moyses, rerum omnium creationem initio Genesis exactè describens: At qui nullam mentionem illorum fecit, cum de creatione mundi corporei loqueretur: Signum igitur est, illos non fuisse cum mundo corporeo creatos.

Secundum sumitur ex nobilitate naturæ Angelicæ: conveniens enim videtur, quòd Angelus creaturas omnes corporales, sicut perfectione, & nobilitate natura, ita & tempore ac duratione præcedat. Unde Job 14. de Lucifero sub nomine Behemot dicitur: *Ipsè est principium viarum Domini.*

Addit Cassianus loco citato, non esse credendum, Deum tot sæculis, ante creationem corporeæ creaturæ, mansisse otiosum; sed asserendum, illum bonitatem suam spiritualibus creaturis communicasse, antequam corporeas produceret. His tamen non obstantibus,

18 Dico primò: Angeli non fuere creati ante

A mundum corporeum, Ita docent omnes fere Patres Latini, cum Augustino 11. de civit. Dei cap. 6. & 9. & Scholastici cum S. Thoma, quæst. 61. art. 3.

Probat ex Concilio Lateranensi cap. firmiter, ubi asseritur, Deum simul ab initio temporis utramque de nihilo condidisse creaturam, spirituales & corpoream, Angelicam & mundanam. Licet enim hæc definitio nostram conclusionem non reddat omnino de fide certam, ei tamen tantam certitudinem, ut non possit saltem sine temeritate negari, sicut infra patebit.

Præterea conclusio ex Scriptura colligitur. Nam Exod. 20. v. 11. dicitur: *Sex diebus fecit celum & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt.*

B At sine dubio Angeli sunt in mundo, & in celo. Ergo intra spatium illorum sex dierum à Deo conditi sunt: Ergo non ante celum & terram, quæ Deus initio sex dierum creavit. Unde Epiphanius hæresi 65. *Illud (inquit) evidenter terminus sermo declarat, neque post sidera productos angelos, neque ante celum, terramque constitutos. Est enim certa illa, & immutabilis sententia, ante celum ac terram nihil omnino conditarum rerum existisse, quoniam in principio creavit Deus celum ac terram, ut illud sit creandi principium, ante quod creaturas rebus omnino nulla fuerit.*

C Adde quòd Ecclesia, in hymno de Transfiguratione, ut doceat Verbum divinum esse Deum, ait ipsum superare antiquitate omnes creaturas: & hoc enuntiat, dicens illud esse antiquius calis & chaos, id est mundo sublunari nondum digesto: At non bene diceretur Verbum Divinum creaturis antiquius, ex eo quòd sit antiquius celo & chaos, si Angeli ante celum & chaos à Deo fuissent conditi, ut manifestum est: Ergo idem quod prius.

Denique optima est hæc congruentia, quam assert D. Thomas infra quæst. 61. art. 3. Angeli sunt partes universi, & unâ cum creatura corporea totum quoddam integrale componunt, quod apparet ex ordine unius creaturæ ad aliam: Sed nulla pars perfecta est, à suo toto separata: Ergo non est probabile, quòd Deus, cuius perfecta sunt opera, sicut dicitur Deuter. 32. creaturam Angelicam seorsum ante alias creaturas produxerit.

Non placet hæc ratio Pererio libro 1. in Genes. cap. ultimo: quia, inquit, Angeli non sunt partes universi, nisi quia ipsum movent, regunt, & administrant: quod autem hoc modo habet rationem partis, extra totum perfectionem suam retinet, ut patet in gubernatore extra navim, & in duce extra exercitum.

E Sed hæc instantia frivola est: licet enim Angeli ad hoc universum, tanquam illius rectores & administratores, ac cælorum motores pertineant; sunt tamen partes integrantes illius, & unâ cum rebus corporeis (ut modò dicebamus) totum quoddam integrale & naturale componunt: nulla autem pars integralis, separata à suo toto, perfecta est. Unde patet disparitas ad exempla allegata: cum enim navis, aut exercitus non sint totum naturale, sed artificiale, gubernator non est pars naturalis navis, nec dux pars naturalis exercitus; è contra verò, cum hoc universum sit compositum naturale ex partibus naturaliter ad invicem coaptatis constitutis, Angelus est pars naturalis ad ejus perfectionem integraliter pertinens: Ergo licet gubernator extra navim, & dux extra exercitum,

... natura suae perfectionem retineant, non tamquam Angeli, si extra hunc mundum corporeum fuissent producti.

Dico secundo: Probabile est, Angelos in ipso mundi corporei initio, seu prima die creationis, a Deo fuisse conditos.

Hoc satis clare indicat Concilium Lateranense loco allegato, dum ait: *Deus simul ab initio temporis condidit creaturam Angelicam & mundanam.* Ipsam etiam non minus aperte significat Job 38 ubi habetur, quod cum Deus appenderet fundamenta terrae, laudabant eum astra matutina, & jubilabant omnes Filii Dei, vel ut legitur in Hebraeo: *Omnes Angeli Dei.* At terrae fundatio facta est tertia die, qua Deus iussit congregari aquas in locum unum, ut appareret aristas; tunc enim fuit erecta in colles, & depressa in valles, ac constituta in centro gravitatis quod nunc habet: Ergo tertia die creationis mundi, Angeli jam creati erant: unde credibile est, ipsa prima die, qua Deus caelum & terram creavit, Angelos fuisse conditos. Hinc notat Beda in initio Exameron, quod ubi Moyses dixit: *In principio creavit Deus caelum & terram;* statim subiungit: *terra autem erat inanis & vacua;* supple, non autem caelum, quod (inquit) fuit creatum, plenum angelis.

Unde patet responsio ad primum Patrum Graecorum fundamentum. Respondetur enim Moysen, cum dixit: *In principio creavit Deus caelum & terram,* nomine caeli comprehendisse Angelos, ut contentum in continente. Vel, ut alii volunt, Angelorum fecit mentionem, cum dixit Genesi 2. *Agitur perfecti sunt caeli, & omnis ornatus eorum;* Hebraice *exercitus eorum*: hoc enim nomine comprehendere possunt non stellae tantum & astra, Deuter. 4. sic dicta; sed & maxime Angeli, ut constat ex Luca 2. & Apocal. 12. ubi Angeli, *caelorum militia,* vel *caelestis exercitus,* nuncupantur, & boni cum malis praesertim iudicantur. Vel denique dici potest, quod Moyses Angelorum creationem praetermisit, nec expressam illius fecit in Genesi mentionem: quia ibi solum creationis rerum corporalium ordinem describere intendebat, ut supra ex D. Hieronymo annotavimus.

Ad secundum respondeo, quod sicut homo, quamvis aliis rebus corporeis nobilior, non debet tamen prius illis creari; sic neque Angelus ante mundum corporeum, sed simul cum illo: quia (ut supra dicebamus) una cum mundo corporeo totum quoddam integrale componit. Quod vero de Behemot Job 41. dicitur, ad litteram interpretari debemus de Elephante, aut alio simili animali, quod principium viarum Dei dicitur; id est (ut exponit Pineda ibidem) caput, & primum, vel praecipuum dignitate, non inter omnia Dei opera simpliciter, sed inter animalia bruta. Nec obest, quod multi Patres eodem loco per Behemot intelligunt Luciferum: nam Lucifer quoque dici potest principium viarum Domini, prioritate nobilitatis, aut dignitatis, non temporis aut durationis; iuxta opinionem plurimorum Patrum, qui Luciferum putant primum Angelorum fuisse. Unde ait Beda quae 9. ex variis: *Lucifer prius creatus existit, ut eius prelatio, non temporis quantitate.*

Id vero quod addit Cassianus, non esse credendum, Deum tot saeculis ante creationem corporeae creaturae fuisse otiosum frivolum est: Tom. II.

A quia ab aeterno Deus operatur ad intra, per actus cognitionis & amoris infinitis; quibus Verbum & Spiritum sanctum producit. Et si haec ratio aliquid concluderet, probaret Angelos fuisse creatos ab aeterno. Unde refert S. Augustinus libro 11. de civit. cap. 5. quod eodem argumento nonnulli olim utebantur, ad probandum mundum fuisse ab aeterno productum.

Quaerunt hic aliqui, an post definitionem Concilii Lateranensis, asserentis Deum simul ab initio temporis utramque condidisse creaturam, spiritualem & corpoream, Angelicam & mundanam, opinio Patrum Graecorum, dicentium Angelos fuisse ante mundum corporeum conditos, haeretica vel erronea reputanda sit? Affirmant Ferrariensis, Capus, Molina, Valentia, & alii, existimantes hanc sententiam manifeste pugnare cum definitione Concilii, & per consequens ab errore non posse excusari.

Nihilominus S. Thomas infra quae 1. art. 3. dicit hanc sententiam non debere censeri errorem, propter auctoritatem Gregorii Nazianzenis; cuius tanta est, ut ait Hieronymus in doctrina Christiana auctoritas, ut nullus unquam eius dictis calumniam inferre praesumpserit. Idem sentiunt ex nostris Cajetanus, & Sixtus Senensis, & ex Patribus Societatis Graevadus, Petavius, & Vazquez, qui dis. 224. cap. 2. praefata verba S. Doctoris ponderans, ait: *Quisquis doctus & prudens modestiam Doctoris Angelici imitari debet, qui in hoc articulo, non dico tot antiquis & gravissimis Patribus, sed solum Nazianzeno tantum detulit, ut priorem sententiam damnare ullo modo ausus non fuerit: quae sua modestia S. Doctor Theologorum nostri temporis nimiam in iudicando de aliorum sententiarum licentiam non leviter reprehendit.*

Ad definitionem vero Lateranensis ibidem respondet, Lateranense, dum ait Deum simul ab initio temporis utramque condidisse creaturam, loqui non de similitate temporis, sed de paritate creationis: quemadmodum, inquit, Psalmo 48 dicitur *simul insipiens & stultus peribunt,* id est pariter, quamvis non eodem tempore, moriantur. Petavius vero libro 1. de Angelis cap. 15. docet Lateranense per particulam, *simul,* significasse solum aequalitatem intentionis Dei in producenda creatura spiritali & corporea: etenim, inquit, hoc decrevit Lateranense contra errorem Origenis, qui dicebat directam Dei intentionem spirituales tantum creaturas primo a Deo conditas esse; corporeas vero fuisse creatas per accidens, occasione peccati commissi a creaturis spiritalibus, ut nempe in creatura corporea, tanquam in carcere, punirentur creaturae spirituales.

Haec tamen interpretationes non videntur legitima: licet enim particula illa, *simul,* interdum idem significet ac *pariter,* Lateranense tamen aperte ibidem declarat se loqui de similitate temporis: quia non dicit tantum: *Deus condidit simul,* sed addit: *simul ab initio temporis utramque condidit creaturam.* Item ibidem statim subiungit: *ac deinde humanam, supple creaturam, formavit;* illa autem particula, *deinde,* nihil aliud significare potest, quam posterioritatem temporis; quia creatura humana condita est sexto mundi die, cum tamen primo fuerint creati Angeli simul cum caelo & terra. Porro sicut particula, *deinde,* necessario significat posterioritatem temporis, ita & particula, *simul,* denotat eius similitudinem. Ex quo etiam confutata manet Petavii

Bibli

responsio: nam si Concilium voluisset per particulam, *simul*, declarare tantum, æquè primâ Dei intentione factas esse creaturas corporales ac Angelos, particulam *simul*, maximè in hominem debuisset cadere; proprie enim sunt homines qui æquè primò intenti sunt à Deo ac Angeli, mundus verò corporeus propter homines creatus: At in Lateranensi particula, *simul* non cadit in hominem; dicit enim: *Fecit simul utramque creaturam ab initio temporis, spiritualem & corpoream, ac deinde humanam*: Ergo per particulam *simul*, non significat solum æqualitatem intentionis Dei in producenda creatura spiritali & corporea. Unde his responsionibus prætermisissis,

30 Respondeo quòd licet Concilium ibi loquatur de simultate temporis, & intendat Deum simul tempore & duratione utramque creaturam, spiritualem & corpoream, Angelicam & mundanam condidisse: quia tamen hoc dixit incidenter, nec ibidem Patrum Græcorum sententiam damnare intendebat, sed solum duos errores proscribere, nempe Aristotelis dicentis omnia esse ab æterno, & Origenis ponentis solas creaturas spirituales per se fuisse à Deo productas, illis verò peccantibus creasse corpora, quasi vincula quædam, quibus substantiæ spirituales alligarentur (ut ait S. Thomas opusc. 23. Decretalem illam exponens) Patrum Græcorum sententia, etiam post illam definitionem, non debet censeri hæretica, vel erronea; licet à temeritate non posset excusari ille, qui his temporibus assereret Angelos ante mundum corporeum à Deo fuisse conditos.

Potestque hæc responsio confirmari, & illustrari exemplo definitionis Concilii Tridentini sess. 6. can. 11. ubi damnans errorem Lutheri, asserentis nos justificari per gratiam Dei extrinsecam, ait justificationem nostram esse per qualitatem inhabitantem; & tamen quia hoc dixit incidenter, ibique solum intendebat errorem Lutheri proscribere: opinio quæ negat charitatem & virtutes infusas esse habitus, seu qualitates animæ inherentes, non censetur, post illam etiam Tridentini definitionem, hæretica, vel erronea: quia ad dignoscendum an aliquid sit ab Ecclesia definitum, attendendum est ad errorem quem intendit damnare; quæ verò incidenter apponuntur, non censentur esse fidei dogmata.

ARTICULUS III.

In quo loco Angeli creati sunt?

31 Circa locum in quo Angeli creati sunt, magna est incertitudo; res enim purè pædet ex voluntate Dei, de qua nihil in Scriptura traditur. Ex illa tamen satis aperte colligitur, Angelos in aliquo cælo fuisse conditos: nam ad Coloss. 1. dicitur: *Per ipsum, & in ipso condita sunt universa in cælis & in terra, visibilia & invisibilia, sive Throni, sive Dominationes &c.* Ut autem sit apta distributio, oportet quòd sicut præcipua ex visibilibus, plantæ, animalia, & homines in terra creata sunt: ita & invisibilia, Throni, & Dominationes in cælo condita sint. Sed in quo, an in Empyreo, vel sydere, aut alio inferiori? omnino incertum est.

32 Suarez libro 1. de Angelis cap. 4. existimat eos non in cælo Empyreo, sed in sydere fuisse conditos: primò quia sicut homo non fuit creatus in paradiso terrestri, sed extra illum, & po-

A stea in ipsum translatus; ita Angeli non debentur creati in loco proprio suæ Beatitudinis, qui est veluti supernaturalis paradisi, sed extra illum, ut postea juxta sua merita in ipsum transferrentur.

Secundò, quia ad cæli Empyrei dignitatem pertinet, ut semper fuerit ab omni labe peccati purissimum: si autem Angeli in illo creati sint, subinde etiam in illo peccaverunt.

Tertiò adducit illud Isaia 14. de Lucifero allegoricè dictum: *Ascendam in cælum, & similia ero Altissimo*: si enim, inquit, in cælo Empyreo fuisset, non desiderasset illic ascendere, neque in aliud superius, quod nullum est.

B Nihilominus probabilior est sententia D. Thomæ infra quæst. 61. art. 4. asserentis Angelos fuisse creatos in cælo Empyreo: Nam, ut articulo præcedenti ostendimus, probabilius est Angelos ipsâ primâ die creationis mundi fuisse conditos: sicut Lateranense dicit: *Deus ab initio temporis utramque simul condidit creaturam, spiritualem & corpoream, Angelicam & mundanam*: At primo die creationis non fuit creatum cælum sydereum, sed tantum Empyreum; dicitur enim Gen. 1. secundo die factum esse firmamentum, & quarto luminaria & stellas in eo collocata; per firmamentum verò cælum sydereum intelligitur, ut docent Beda & Strabus, relati à D. Thoma infra quæst. 68. art. 1. ad 1. Ergo Angeli non in cælo sydereo, sed Empyreo creati sunt. Unde idem Strabus super hæc verba Genesis: *In principio creavit Deus cælum & terram, ait: Cælum non visibile firmamentum hic appellat, sed Empyreum, id est igneum, vel intellectuale, quod non ab ardore, sed à splendore dicitur, quod statim factum, Angelus est repletum.*

Præterea, ut ibidem S. Doctor dicitur, cum Angeli sint pars nobilissima universi, & creati sint ut toti naturæ corporeæ præstiderent, coveniens fuit ut in loco omnium nobilissimo & supremo crearentur: locus enim semper dignitati locati respondet, ut patet in ipsis corporibus, quæ quanto meliora sunt, tanto superiori loco collocantur: Sed non est locus in toto universo nobilior Empyreo, nec illo superior: Ergo conveniens fuit ut in illo Angeli crearentur, idque significare videtur Scriptura Ezech. 28. ubi sub figura principis Tyri loquens de primo Angelo ante suum lapsum, ait: *In deliciis paradisi Dei super cælum enim quod est paradisi, non est cælum sydereum, sed Empyreum*: Ergo in illo & non in illo Angeli creati sunt. Unde Hieronymus, loquens de cælo ex quo cecidit Lucifer, ait: *Vnde ille cecidit per superbiam, possumus nos ascendere per humilitatem.*

Ad primum ergo Suaris fundamentum, respondeo ex D. Thoma infra quæst. 102. art. 4. negando paritatem. Ratio autem discriminis est, quia paradisi terrestri fuit locus congruus habitationi humanæ, quantum ad incorruptionem primi statûs; incorruptio autem illa non erat hominis secundam naturam, sed ex supernaturali Dei dono: Ut ergo hoc gratiæ Dei imputaretur, non humana naturæ, Deus hominem extra paradysum fecit, & postea ipsum in paradiso posuit. *Cælum autem Empyreum* (addit ibidem S. Doctor in resp. ad 1.) *est locus congruus Angelis quantum ad eorum naturam, & ideo ibi sunt creati.*

Ad secundum respondeo locum corporeum (quale est Empyreum) peccato spiritali (quale fuit peccatum malorum Angelorum) non con-